

NEMIS TILSHUNOSLIGIDA LOTIN MAQOLLARINING LINGVISTIK MOHIYATI VA O'RGANILISH TARIXIDAN

Burxonova Go'yoxon Gulomovna

Markaziy Osiyo tibbiyot universiteti o'qituvchisi

E-mail: burxonovagoyoxon@gmail.com

Annotatsiya

Hikmatlar va so'zlar barcha zamonaviy tillarda, shu jumladan nemis tilida ham keng qo'llanilgan. Xalq maqollari va rivoyatlarining kelib chiqishi qadimgi davrlarda paydo bo'lgan. O'sha paytlarda odamlar yozishni bilmaganlari sabab, o'z bilimlarini og'zaki ravishda etkazishlari kerak edi. Maqollarning qisqa shakli oddiy odamlarni osonlikcha o'zlashtirish va idrok etishga yordam berdi. Ushbu maqolada nemis tili tilshunosligida lotin maqollarining lingvistik mohiyati haqida so'z boradi. Shuningdek, nemis tili tilshunosligida lotin maqollarining lingvistik mohiyatini tadqiq qilgan olimlar va ularning fikrlari jumladan frazeologiya va frazeologizm terminlarining muqobil variantlari xususida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: Tilshunoslik, maqol, frazeologizm, frazeologik birlik, lingvistik mohiyat, nemis tili.

ИЗ ЯЗЫКОВОЙ СУЩНОСТИ И ИСТОРИИ ИЗУЧЕНИЯ ЛАТИНСКИХ ПОСЛОВИЦ В НЕМЕЦКОМ ЯЗЫКОЗНАНИИ

Бурхонова Гуёхон Гуломовна

Преподаватель Среднеазиатского медицинского университета

E-mail: burxonovagoyoxon@gmail.com

Аннотация

Пословицы и поговорки широко используются во всех современных языках, в том числе и в немецком. Истоки народных пословиц и легенд появились в глубокой древности. В те времена люди не умели писать, поэтому им приходилось передавать свои знания устно. Краткая форма пословиц помогала простым людям легко их усвоить и понять. В данной статье говорится о языковой сущности латинских пословиц в немецком языкознании. Также обсуждаются ученые, исследовавшие языковую сущность латинских пословиц в немецком языкознании, и их мнения, в том числе альтернативные варианты терминов фразеология и фразеологизм.

Ключевые слова: языкознание, пословица, фразеологизм, фразеологизм, языковая сущность, немецкий язык.

FROM THE LINGUISTIC ESSENCE AND HISTORY OF THE STUDY OF LATIN PROVERBS IN GERMAN LINGUISTICS

Burxonova Guyoxon Gulomovna

Teacher of the Central Asian Medical University, Fergana, Uzbekistan

E-mail: burxonovagoyoxon@gmail.com

Abstract

Proverbs and sayings are widely used in all modern languages, including German. The origin of folk proverbs and legends appeared in ancient times. In those days, people did not know how to write, so they had to pass on their knowledge orally. The short form of proverbs helped ordinary people to easily master and understand them. This article talks about the linguistic essence of Latin proverbs in German linguistics. Also, the scholars who researched the linguistic essence of Latin proverbs in German language linguistics and their opinions, including alternative versions of the terms phraseology and phraseologism, are discussed.

Keywords: *Linguistics, proverb, phraseologism, phraseological unit, linguistic essence, German language.*

Kirish

Hikmatlar va soʻzlar barcha zamonaviy tillarda, shu jumladan nemis tilida ham keng qoʻllanilgan. Xalq maqollari va rivoyatlarining kelib chiqishi qadimgi davrlarda paydo boʻlgan. Oʻsha paytlarda odamlar yozishni bilmaganlari sabab, oʻz bilimlarini ogʻzaki ravishda etkazishlari kerak edi. Maqollarning qisqa shakli oddiy odamlarni osonlikcha oʻzlashtirish va idrok etishga yordam berdi. Shuning uchun, maqollarning kelib chiqishi haqida gapirish juda qiyin, ular bir marta aytilganidek, manba bilan aloqani yoʻqotib, jamoat ongining bir qismiga aylangan [1].

Adabiyotlar taxlili

Koʻpgina olimlar va tilshunoslar nemis tilshunosligida lotin maqollarini oʻrganishgan. Masalan: "Lateinische Sprichwörter im Deutschen" (nemis tilidagi lotin maqollari) tadqiqotini Kyoln universiteti professori Stefan Schipper olib bordi. Tadqiqot nemis tilidagi lotin maqollarini tahlil qilish va ularning turli kontekstlarda qoʻllanilishi bilan shugʻullandi.

Vürzburg universiteti professori Yoaxim Fink "Die lateinischen Sprichwörter im Deutschen: eine kulturelle und sprachhistorische Analyse" (nemis tilidagi lotin maqollari: madaniy va lingvistik tahlil) tadqiqotini oʻtkazdi. Tadqiqot nemis tilidagi lotin maqollarining madaniy kontekstini va ularning tarixiy rivojlanishini oʻrganishga qaratilgan [2,3].

Trier universiteti professori Artur Messner tomonidan olib borilgan yana bir tadqiqotda nemis ilmiy adabiyotlarida lotin maqollarining qoʻllanilishi tahlil qilindi. Tadqiqot shuni koʻrsatdiki, lotin maqollari nemis tilidagi ilmiy adabiyotlarda keng qoʻllaniladi va aniq va ixcham formulalar yaratishga yordam beradi.

Bular ushbu mavzu bo'yicha tadqiqotning ba'zi bir misollari. Tadqiqotlarning aksariyati lotin maqollarining nemis tilining turli kontekstlarida qo'llanilishi va ularning madaniy ahamiyatini tahlil qilish bilan bog'liq.

Asosiy qism

Lotin maqollari nemis tilshunosligida katta ahamiyatga ega, chunki ular ilmiy adabiyotlarda, huquqiy hujjatlarda va kundalik nutqda keng qo'llaniladi. Nemis tilidagi ko'plab lotin maqollari asl shaklida qo'llaniladi va so'zma-so'z yoki erkinroq ekvivalent sifatida tarjima qilinadi. Masalan, "Carpe diem" (lahzani qo'lga kiriting) va "Alea iacta est" (qolib tashlanadi) nemis nutqida tez-tez ishlatiladigan eng mashhur lotin maqollaridan ikkitasidir [4,5].

Ba'zi lotin maqollari nemis tiliga tarjima qilingan va nemis tilida qo'llaniladi. Masalan, "Errare humanum est" (xato qilish insoniy masala) nemis tiliga "Irren ist menschlich" deb tarjima qilingan.

Lotin maqollari ilmiy adabiyotlarda "in vitro" (shisha ichida), "in vivo" (tanada), "ad hoc" (shu munosabat bilan) kabi tushuncha va atamalarga nisbatan ham qo'llaniladi.

Shunday qilib, lotin maqollarini bilish nemis tilshunosligining muhim qismidir va nemis tilini ilmiy, huquqiy va madaniy jihatlarida yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Til aloqalari axborotni uzatishda eng muhim rol o'ynaydi va madaniy yutuqlarni uzatishning kuchli vositasidir. Shu bilan birga, umumiy birlashgan, universal insoniy tafakkur mavjud bo'lganda, inson jamoasi tomonidan amalga oshiriladigan amaliy tushunchalarning o'ziga xos inventarizatsiyasi ko'p jihatdan tildan tilga farq qiladi. Har bir tildagi har bir so'zning semantikasini bilishgina so'zdagi fikrni to'g'ri va to'liq idrok etish imkonini beradi [6,7,8].

Qolaversa, nemis tilida lotin maqollarining qo'llanishi ular olib yurgan madaniy meros va tarixning boyligini aks ettiradi. Ba'zi lotin maqollari antik davrda qo'llanilgan, ammo hanuzgacha o'z ahamiyatini saqlab qoladi va ko'pincha turli kontekstlarda qo'llaniladi.

Lotin maqollarini bilish, shuningdek, bilimdonlikni oshirish va muloqot ko'nikmalarini yaxshilashga yordam beradi, chunki ulardan foydalanish fikr va g'oyalarni ifodalashda ta'sir va aniqlikni oshirishi mumkin.

Nemis tilidagi ba'zi lotin maqollari qonun, tibbiyot, falsafa va boshqalar kabi muayyan sohalarda o'ziga xos ma'noga ega. Misol uchun, "Festina lente" (sekin shoshilish) ko'pincha yuridik matnlarda qo'llaniladi va tez, ammo ehtiyotkorlik bilan harakat qilish zarurligini ko'rsatadi.

Umuman olganda, nemis tilshunosligida lotin maqollarini bilish Germaniya va boshqa lotin maqollari ham keng tarqalgan mamlakatlarning tili va madaniyatiga qiziquvchilar uchun foydali va qiziqarli bo'lishi mumkin.

Yuqorida aytib o'tilganidek, lotin maqollari boy tarix va madaniy merosga ega bo'lib, ularning nemis tilida qo'llanishi ana shu merosning aksidir. Ba'zi lotin maqollari nemis tilida ko'p asrlar davomida qo'llanilgan va ular bugungi kunda ham dolzarbligicha qolmoqda. Masalan, "Karpe diem" (kunni tut) va "Tempus fugit" (vaqt uchib ketmoqda) kabi mashhur lotin maqollari turli kontekstlarda qo'llanib, odamlarga vaqt qimmatli ekanligini, hozirgi kun bilan yashash kerakligini eslatib turadi. "Veni, vidi, vici" (keldi, ko'rdi, zabt etdi) va "Deus ex machina" (ilohiy mashina) kabi boshqa maqollar muayyan vaziyatlar yoki falsafiy tushunchalarni tasvirlash uchun ishlatiladi [9,10,11].

Biroq, nemis tilida lotin maqollaridan foydalanish kundalik vaziyatlar va klassik adabiyotlardan iqtiboslar bilan cheklanmaydi. Ular, shuningdek, akademik muhitda, ilmiy adabiyotlarda, huquq va tibbiyotda keng qo'llaniladi.

Masalan, ilmiy adabiyotlarda tadqiqot mavzusini qisqacha tavsiflash va aniqlashtirish uchun lotin maqollaridan foydalaniladi. Ular g'oyalarni aniqroq va samarali shakllantirishga yordam beradi, bu ayniqsa ilmiy maqolalarda muhimdir.

Yurisprudensiya va tibbiyotda lotin maqollari shu sohalarning barcha mutaxassislariga tushunarli bo'lgan ixcham va aniq ta'riflarni yaratishda ham qo'llaniladi.

Shunday qilib, nemis tilida lotin maqollaridan foydalanish til va madaniy o'ziga xoslikning muhim elementi, shuningdek, muloqot va bilimdonlikni yaxshilash uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan vositadir.

Bundan tashqari, lotin maqollaridan foydalanish xorijiy tillarning so'z boyligi va tushunchasini kengaytirishga ham yordam beradi, chunki ko'plab lotin iboralar va so'zlari ko'plab Yevropa tillarida, jumladan nemis tilida ham qo'llaniladi. Misol uchun, lotin tilidagi ko'plab tibbiy atamalar nemis va boshqa Evropa tillarida qo'llaniladi. Nemis tilida lotin maqollarini qo'llash bo'yicha tadqiqotlar madaniy va lingvistik jihatlarining muloqot va ma'lumotni idrok etishga qanday ta'sir qilishini tushunishga yordam beradi. Shuningdek, ular tadqiqotchilar va amaliyotchilarga ushbu iboralar qanday ishlatilishini va ulardan qanday samarali foydalanish mumkinligini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Misol uchun, shifokorlar va tibbiyot mutaxassislari muayyan tibbiy holatlar va jarayonlarni tavsiflash uchun lotincha iboralar va atamalardan foydalanadilar va bunday atamalardan foydalanish soha mutaxassislari o'rtasida to'g'ri va samarali muloqot qilishda yordam beradi [10,11,12].

Umuman olganda, nemis tilida lotin maqollarini qo'llash bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar lingvistik va madaniy o'ziga xoslik va bilimdonlik, shuningdek, kundalik hayotdan tortib, ilmiy va kasbiy sohalargacha bo'lgan turli sharoitlarda samarali muloqot qilish uchun katta ahamiyatga ega.

Nemis tilshunosligida lotin maqollarining lingvistik ma'nosi sohasidagi eng mashhur tadqiqotchilardan biri professor Piter Ribbedir. U uzoq yillar davomida lotin maqollari va ularning nemis tilida qo'llanilishi bo'yicha tadqiqot olib boradi.

Uning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, nemis tilida lotin maqollarini qo'llash hokimiyatni o'rnatish, madaniy qadriyatlarni etkazish, kinoya va hazil effektini yaratish, murakkab tushuncha va g'oyalarni yetkazish vositasi sifatida foydalanish kabi turli vazifalarni bajarishi mumkin.

Shuningdek, boshqa tillardagi lotin maqollari bo'yicha ko'plab tadqiqotlar mavjud bo'lib, ular nemis tilida ushbu iboralarni tushunish va qo'llashda foydali bo'lishi mumkin. Misol uchun, ingliz tilidagi lotin maqollari bo'yicha tadqiqotlar ingliz tilini o'rganayotgan nemis tilida so'zlashuvchi talabalar uchun ushbu iboralarni ingliz tilidagi kontekstda yaxshiroq tushunish va ishlatish uchun foydali bo'lishi mumkin.

Umuman olganda, nemis tilshunosligida lotin maqollarini o'rganish ushbu iboralarni qo'llash til va madaniy o'ziga xoslikka qanday ta'sir qilishini, shuningdek, turli kontekstlarda muloqot samaradorligini yaxshiroq tushunish imkonini beradi. Ushbu tadqiqotlar ta'lim muassasalari uchun va lotin maqollarini o'z ishlarida qanday ishlatishni yaxshiroq tushunishni istagan turli sohalaridagi amaliyotchilar uchun foydali bo'lishi mumkin.

Ayrim tadqiqotlarda nemis tilidagi lotin maqollarini qo'llashning sotsiolingvistik jihatlariga, masalan, so'zlovchining yoshi, jinsi va ijtimoiy mavqei, qo'llanish kontekstiga ham e'tibor beriladi. Misol uchun, ayrim tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yoshlar lotin maqollarini tengdoshlarini hayratda qoldirish uchun ishlatishlari mumkin, keksa odamlar esa o'z vakolatlari va bilimlarini ko'rsatish uchun ishlatishlari mumkin.

Shuningdek, lotin maqollari turli madaniyat va tillarda turlicha ma'noga ega bo'lishi mumkin. Masalan, "carpe diem" iborasi nemis tilida ingliz tilidan farqli ma'noga ega bo'lishi mumkin. Shu ma'noda lotin maqollarini nemis tili kontekstida o'rganish ushbu iboralarning ma'lum bir til va madaniyatda qo'llanilishining o'ziga xos xususiyatlarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Umuman olganda, nemis tilshunosligida lotin maqollarini o'rganish chet tillari, adabiyoti, tarixi, madaniyati, ijtimoiy tilshunoslik fanlarini o'rgatish kabi keng qo'llanish sohalariga ega. Ushbu tadqiqotlar natijalari nafaqat olimlar va o'qituvchilar uchun, balki nemis tili va madaniyatiga qiziqqan keng doiradagi odamlar uchun ham foydali bo'lishi mumkin.

Xulosa

Demak, lotin maqollarini nemis tilshunosligi kontekstida o'rganish Germaniyaning madaniy merosi, tarixi va adabiyotini tushunish, chet tillarini o'rgatishda muhim ahamiyatga ega. Lotin maqollarining turli kontekstlarda qo'llanilishini o'rganish ulardan foydalanishning sotsiolingvistik jihatlarini hamda nemis tili va madaniyatining madaniy o'ziga xosligini yaxshiroq tushunish imkonini beradi. Ushbu tadqiqotlar natijalari nemis tili va madaniyatiga qiziqqan keng doiradagi odamlar, shuningdek, ushbu sohadagi olimlar va o'qituvchilar uchun foydali bo'lishi mumkin.

Xulosa shuki, lotin maqollarini nemis tilshunosligi kontekstida o'rganish Germaniya madaniy merosi va til madaniyatini o'rganishda muhim yo'nalish hisoblanadi. Lotin maqollari ko'plab mamlakatlar, jumladan, Germaniya adabiyoti, tarixi, san'ati va til madaniyati uchun katta ahamiyatga ega. Ularning turli kontekstlarda qo'llanilishini o'rganish ulardan foydalanishning sotsiolingvistik jihatlarini va nemis tili va madaniyatining madaniy o'ziga xosligini yaxshiroq tushunish imkonini beradi.

Ushbu sohadagi tadqiqotlar chet tillarini o'qitishga ham ta'sir qilishi mumkin. Lotin maqollarini o'rganish talabalarga nemis tilini chuqurroq o'rganishga, nemis madaniyati va an'analari haqidagi tushunchalarini yaxshilashga, o'qish va yozish ko'nikmalarini oshirishga yordam beradi.

Umuman olganda, nemis tilshunosligida lotin maqollarini o'rganish ko'plab qo'llanmalarga ega bo'lib, nemis tili va madaniyatiga qiziquvchi aholining keng doirasi hamda ushbu sohadagi olimlar va pedagoglar uchun foydali bo'lishi mumkin.

References

1. Wackernagel, J. (2009). *Jacob Wackernagel, Lectures on syntax: With special reference to Greek, Latin, and Germanic*. Oxford University Press.
2. Santoso, I., Sudarmaji, R. E. S. M., & Megawati, S. Proverbs in German Textbooks and their Equivalents in Indonesian.

3. Gold, D. L. (1995). South African English koeksister 'lesbian' in its broader context (On the linguistic pairing of sexuality and food, with reference to other varieties of English, Afrikaans, German, Dutch, Hebrew, Japanese, Latin, Spanish, and Yiddish). *South African Journal of Linguistics*, 13(3), 128-130.
4. Geudens, C., & Van Hal, T. (2017). The Role of Vernacular Proverbs in Latin Language Acquisition, c. 1200–1600: An exploratory study. *Historiographia Linguistica*, 44(2-3), 278-305.
5. Бурхонова Гуёхон Фуломовна. (2022). Особенности Лингвотерминологического Выражения Мира Врача В Немецком Языке. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 13, 106–110.
6. Burkhonova, G. G. (2022). The modern pedagogical approaches to language teaching: current issues and future trends. *Innovative Technologica: Methodical Research Journal*, 3(08), 14-21.
7. Burkhonova, G. G., & Akramova, N. M. (2019). Significance of the professional competence of the modern preparation. *Problems of Science*, (11-2 (144)).
8. Акрамова, Н. М., & Бурхонова, Г. Г. (2019). Усовершенствование иноязычной грамматической компетенции студентов неязыкового вуза с позиции коммуникативного подхода. *Вестник науки и образования*, (20-3 (74)), 5-7.
9. Бурхонова, Г. Г., & Акрамова, Н. М. (2019). Повышение профессиональной компетенции современного преподавателя. *Проблемы современной науки и образования*, (11-2 (144)), 51-53.
10. Бурхонова, Г. Г. (2019). Национальные реформы высшего образования Узбекистана. *Вопросы науки и образования*, (5 (50)), 160-164.
11. Burkhonova, G. G., & Akramova, N. M. (2019). AM Increasing the professional competence of the modern teacher. *Problems of Science*, (11-2), 144.
12. Бурхонова, Г. Г. (2018). Проблемы и сложности при изучении немецкого языка. *Вопросы науки и образования*, (3 (15)), 112-113.